

УДК 336.71

Панасенко Г.О.*кандидат економічних наук, доцент, здобувач
ДННУ «Академія фінансового управління»***Бортніков Г.П.***кандидат економічних наук,
провідний науковий співробітник
ДННУ «Академія фінансового управління»*

МЕХАНІЗМ ВРЯТУВАННЯ БАНКІВ ЗА РАХУНОК ЇХ КРЕДИТОРІВ ТА ЙОГО ПРИЙНЯТНІСТЬ ДЛЯ УКРАЇНИ

GLOBAL BAIL-IN FRAMEWORK FOR BANK RESTORATION AND ITS ACCEPTABILITY FOR UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Надання державної допомоги банкам у їх оздоровленні в умовах системної кризи стало безпрецедентним заходом у багатьох країнах світу з різним рівнем економіки. Уроки кризи примусили регуляторів розробити адекватний механізм перекладання витрат на врятування банків на їх акціонерів та кредиторів. Трансформація вимог кредиторів до банку у капітал або їх списання дає змогу відновити фінансову життєздатність установи без витрати коштів з державного бюджету. Це допоможе підтримати суспільну довіру до банківської системи. В Україні має бути запроваджено механізм врятування банків за процедурами, що апробовані у багатьох країнах світу як "bail-in". Регуляторам, інвесторам та банкірам необхідно враховувати ризики такого типу інструментів.

Ключові слова: банки, банківський сектор, оздоровлення фінансових установ, капіталізація банку, тригери.

АННОТАЦИЯ

Предоставление государственной помощи банкам в их оздоровлении в условиях системного кризиса стало беспрецедентным мероприятием во многих странах мира с разным уровнем экономики. Уроки кризиса заставили регуляторов разработать адекватный механизм перекладывания расходов на спасение банков на их акционеров и кредиторов. Трансформация требований кредиторов к банку в капитал или их списание позволяет восстановить финансовую жизнеспособность учреждения без затраты средств из государственного бюджета. Это поможет поддержать общественное доверие к банковской системе. В Украине должен быть введен механизм спасения банков по процедурам, которые апробированы во многих странах мира в качестве "bail-in". Регуляторам, инвесторам и банкирам необходимо учитывать риски данного типа инструментов.

Ключевые слова: банки, банковский сектор, оздоровление финансовых учреждений, ресурсная база, капитализация банка, триггеры.

ANNOTATION

State aid to banks in their recovery during the systemic crisis was unprecedented event happened in many countries with different levels of economic development. The lessons of the crisis have forced regulators to develop appropriate mechanism for shifting costs of rescuing banks to their shareholders and large creditors. Transformation of creditors' claims in the capital of bank or writing-off can restore the financial viability of the entity without spending funds from the state budget. This instrument will help to restore public confidence in banking system. Ukraine should adopt such mechanism for rescue of viable banks that are probated in many countries as "bail-in". Regulators, bankers and investors should consider the risks of this type of tools.

Key words: banks, banking, rehabilitation of financial institutions, funding base, capitalization of the bank, triggers.

Постановка проблеми. Глибина і масштаби глобальної фінансової кризи та наступних потрясінь відзначаються, зокрема, розмірами дер-

жавної допомоги банкам. В умовах ринкової економіки втручання держави в бізнес виглядає анахронізмом та порушенням законів вільної конкуренції і підприємництва. Така практика має розглядатися як тимчасова, виправдана лише в умовах дефіциту часу для нормалізації стану банківської системи. Нові механізми врегулювання банків, які стають неплатоспроможними, успішно апробовані у багатьох країнах світу і заслуговують адаптації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошуком шляхів оздоровлення банків займається багато вітчизняних економістів, зокрема Г.Т. Карчева [3], В.І. Мищенко [4], О.В. Науменкова [1], Л.О. Примостка [2].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас визначення альтернатив використанню державних коштів для капіталізації банків залишається невирішеною проблемою, незважаючи на її давній характер. Вагомий внесок у розробку ефективних механізмів врегулювання банків зробили економісти МВФ, Базельського комітету з банківського нагляду, Ради з фінансової стабільності.

Мета статті полягає в узагальненні передового міжнародного досвіду відновлення стабільного стану банків в умовах системної кризи шляхом трансформації вимог кредиторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оздоровлення банків, які потрапили у скрутне становище, може відбуватися у двох основних формах: по-перше, за рахунок державної допомоги, по друге, за рахунок коштів його великих кредиторів та акціонерів. Перший механізм у міжнародній практиці отримав назву "bail-out", а другий – "bail-in". Можливий і третій шлях – відмова регулятора від врятування банку і визнання його неплатоспроможним з наступним закриттям. Використання коштів кредиторів для врятування банків розглядалося європейськими регуляторами в Ірландії, але тоді уряд побоювався, що це викличе паніку серед кредиторів інших банків. Згодом, коли виявилася висока ціна використання державних коштів для врятування банків, ця ідея знов набула популярності.

Зокрема, в Новій Зеландії держава визнала, що схема гарантування вкладів працює неефективно, вимагаючи витрат з державного бюджету, а тому в подальшому врятування банків шляхом відновлення їх платоспроможності в майбутньому буде відбуватися лише за рахунок великих кредиторів. В цій країні застосовано особливий порядок врегулювання банків, які потрапили у стресову ситуацію [9]. Згідно з цим порядком залишки коштів на рахунках клієнтів у разі запровадження адміністратора поділяються на дві частини: мінімальну (*deminimis*) та заморожену. Мінімальна сума призначена для виконання банком платіжних доручень. Розмір замороженої частини визначає адміністратор банку на підставі визнання збитків. Кошти на рахунку клієнта складаються з розрахункових та нерозрахункових (*cleared and uncleared funds*). Визначення сум, які не можуть зніматися з рахунку клієнтом, повинно бути завершено вчасно, щоб знову відкрити банк не пізніше 9 ранку наступного робочого дня після призначення адміністратора. Розмір "*deminimis*" має бути достатнім для повсякденних операцій клієнта. Ця сума є захищеною схемою покриття депозитів або звільняється від розподілу збитків і буде повністю доступна з моменту повторного відкриття банку. Центральний банк дасть вказівку адміністратору щодо застосування "*deminimis*". Немає доступу до рахунків, поки банк буде закритий. Рахунок стає доступним після повторного відкриття банку. Поняття «мінімальна сума» відноситься тільки до заздалегідь встановлених зобов'язань банку, які доступні для використання транзакцій, таких як чекові та ощадні рахунки (тобто відповідні рахунки). Строкові депозити і рахунки в іноземній валюті виключаються зі сфери застосування "*deminimis*". Визначення мінімуму застосовується до кожного облікового рахунку клієнта окремо, тобто немає агрегації рахунків, що належать фізичній або юридичній особі.

Рахунки із залишками нижче встановленого мінімуму звільняються від застосування часткового заморожування. Банк застосовує часткове замороження коштів шляхом призупинення виплати частки від залишку на рахунку клієнта для задоволення розрахункових потенційних збитків. Частка зобов'язань, які будуть заморожені і залишаються недоступними, заснована на оцінці втрат після оцінки чистого дефіциту активів банку. Часткове заморожування необов'язково означає остаточну суму для клієнтів. Це виражається у вигляді відсотку від сальдо рахунку в банку, а не в абсолютній сумі.

Регулятор вимагає, щоб банк мав функціональні можливості для застосування часткового заморожування залишку коштів на рахунку клієнта. Процес застосування заморожування має бути завершено в терміни, які дадуть змогу клієнтам отримати доступ до своїх рахунків не пізніше 9 ранку наступного робочого дня після призначення адміністратора за законом.

Часткове заморожування застосовується до заздалегідь встановленої граничної суми залишків на рахунках клієнтів і для кожного особистого рахунку окремо, тобто немає агрегації рахунків, що належать одній й ті ж самій фізичній або юридичній особі. Додаткові кошти можуть бути заморожені або доступні і повернуті клієнтам, якщо відшкодування активів перевищує початкові оцінки. Таким чином, часткове заморожування (представляє ступінь потенційних збитків, що приймають на себе клієнти) необов'язково означає остаточну суму коштів для клієнтів.

Сутність процесу "*bail-in*" полягає у примусовій трансформації незабезпечених вимог певної категорії кредиторів у субординований борг або у статутний капітал банку у разі ознак погіршення його фінансового стану. Як справедливо зазначає А. Табах, механізм трансформації боргу у капітал вирішує проблему несправедливості шляхом розподілу збитків від санації не тільки між акціонерами, а й між надвеликими вкладниками (кредиторами), які найчастіше афілійовані з власниками банку і повинні бути в курсі його фінансових проблем [5]. В принципі інструменти "*bail-in*" схожі на різновид реструктуризації кредитів шляхом своєї борг-капітал, тільки в цьому випадку кредитором виступає не банк, а учасники ринку по відношенню до банку. Різновидом цього механізму є альтернатива трансформації, а саме списання боргу банку перед великими кредиторами. Одне з найбільш змістовних визначень інструменту (механізму) "*bail-in*" дає Рада з фінансової стабільності: «*Bail-in* відноситься до процесу списання та / або конвертації в акціонерний капітал прийнятних для цього інструментів, щоб абсорбувати збитки і провести рекапіталізацію неплатоспроможної установи в рамках упорядкованого врегулювання, яке зводить до мінімуму негативні наслідки для фінансової стабільності, забезпечує безперервність критично важливих функцій, і уникає витрат коштів платників податків» [7, с. 18].

Вперше концепцію цього механізму врегулювання неплатоспроможних банків сформулювали у 2010 році швейцарські банкіри з корпорації "*Credit Suisse*" П. Калелло та У. Ервін [8]. Базельський комітет з банківського нагляду видав у серпні 2010 року консультативний документ «Пропозиції для забезпечення потенціалу абсорбції збитків регулятивним капіталом у момент настання нежиттєздатності» [11], в якому було передбачено, що всі інструменти, які не відносяться до капіталу 1 та 2 рівнів, випущені міжнародними банками, повинні мати положення про умови, коли вимагається списання боргу за такими інструментами під час настання події тригера.

На практиці цей механізм був відпрацьований в рамках антикризових заходів в країнах ЄС та США у двох формах:

– за рішенням уряду щодо врятування конкретних банків від катастрофи в інтересах фінансової стабільності;

– згодом шляхом прийняття загальної норми закону з визначенням обставин, умов його реалізації.

Під кредиторами в останньому випадку розуміються власники спеціальних конвертованих облігацій. В ЄС цей механізм був вперше застосований щодо великих кіпрських банків шляхом прийняття безпрецедентного заходу – депозити, що перевищували рівень компенсації вкладникам, були конвертовані в акції відповідних банків, де були відкриті такі рахунки. Такий механізм є реакцією суспільства на масштабні врятування великих банків за кошти держаного бюджету. Події банківської кризи розвивалися таким чином [15]:

– 25 червня 2012 року Уряд Кіпру офіційно запросив ЄС про допомогу для врятування банківської системи;

– 24 листопаду 2012 року Кіпр оголосив про угоду з ЄС, що процес врятування банків за участю держави має інспектуватися призначеними особами ЄС, а попередня оцінка потреби у капіталі склала €17,5 млрд.;

– 15 лютого 2013 року на виборах переміг лідер демократичної партії над своїм супротивником-антикомуністом;

– 16 березня 2013 року Кіпр оголосив про умови програми використання коштів кредиторів “bail-in”, а саме конфіскація 6,75% рахунків із залишками менше €100 000 та 9,9% рахунків більше ніж сума в €100 000, а також були закриті банки на вихідні;

– 17 березня 2013 року надзвичайна сесія Парламенту перенесла голосування про проведення програм “bai-lout” та “bail-in”;

– 18 березня 2013 року банківські вихідні продовжено до 21 березня;

– 19 березня 2013 року парламент відхилив закон про “bail-in”;

– 20 березня 2013 року банківські вихідні продовжено до 26 березня;

– 24 березня 2013 року найбільші банки на Кіпрі встановили ліміт в €100 на зняття готівки в банкоматах;

– 25 березня 2013 року досягнуто згоди про “bail-in”; вкладники, які мали суми понад €100 000, втратили 40% своїх заощаджень (Bank of Cyprus) або 60% (другий за розміром банк Laiki).

Такий перебіг подій представляє особливий інтерес для України, оскільки економіка Кіпру помітно відставала від рівня розвитку ЄС, а у суспільстві панували настрої щодо вірогідності допомоги ЄС для врятування банків, як це сталося в Ірландії, Ісландії. Однак за консультаціями з ЄС був обраний шлях конфіскації частини заощаджень (зокрема, великими вкладниками були олігархи з країн СНД). Рішення про застосування цього механізму приймалося непростим шляхом і потребувало політичної волі.

У 2013 році шляхом поглинання здорової частини “Cyprus Popular Bank” був створений новий “Bank of Cyprus”. У березні 2013 року

були замінені правління і генеральний директор “Bank of Cyprus”, був призначений спеціальний адміністратор на період 4 місяців для контролю злиття. Після того були призначені тимчасова рада на період 3-х місяців на заміну адміністратора. Рада підготувала загальні збори акціонерів у вересні 2013 року та контролювала реалізацію механізму “bail-in” по відношенню вкладників, проведення реструктуризації і зменшення масштабу бізнесу банку. Сума вкладів, що перевищували 100-тисячний ліміт компенсації, була перетворена в акції банку. Після того було призначено нове правління. Сьогодні “Bank of Cyprus” є найбільшою фінансовою установою на Кіпрі за мережею і ринковою капіталізацією в розмірі 1,29 млрд. євро (станом на 30 серпня 2016 року), контролем 29% депозитів банківського сектору (13,3 млрд. євро) і 41,4% кредитів (19,2 млрд. євро).

Прогрес у реалізації нового порядку врегулювання банків досягнуто країнами світу різною мірою (див. табл. 1).

Таблиця 1

Стан впровадження режиму врегулювання банків в частині інструменту “bail-in” країнами Великої двадцятки

Право на списання або конверсію вимог у капітал	
НЕ ВПРОВАДЖЕНО	ВПРОВАДЖЕНО
Аргентина, Австралія, Бразилія, Індія, Канада, КНР, Корея, Мексика, Південна Африка, Росія, Саудівська Аравія, Сінгапур, Туреччина, Японія	Британія, Гонконг, Іспанія, Індонезія, Італія, Нідерланди, США, Франція, ФРН, Швейцарія

Джерело: “Financial Stability Board” [7]

У США запроваджено цей механізм в рамках Закону Додда-Франка про фінансову реформу. Цей Закон включає в себе схему, яка дає дозвіл регуляторам накладати збитки на власників облігацій, забезпечуючи при цьому критичні частини банку можливістю працювати. Федеральна корпорація страхування депозитів (FDIC) відповідає за реалізацію механізму “bail-in” по відношенню до фінансових конгломератів. FDIC прийняла підхід єдиної точки входу (single point of entry) для реалізації згаданого Закону на рівні материнської структури фінансової корпорації, якщо її дочірній банк стає неплатоспроможним. негайно створюється перехідна установа, куди FDIC передає всі або більшість активів материнської структури холдингу, залишаючи решту зобов'язань материнської структури. Механізм потребує підтримки ліквідності, і законом передбачено, що вона надається через FDIC та Державне казначейство (Міністерство фінансів). Передумовами застосування механізму є визнання неминучості краху, якщо не буде надана допомога, а також системних наслідків такого краху. Необхідно отримати згоду Ради голів ФРС США, агентства з нагляду, погодити з секретарем Казначейства, що консультується

з Президентом, а потім буде приймати рішення районний суд, звільняється з посад вище керівництво цього банку. Така процедура узгоджень викликає сумніви у деяких американських економістів щодо її ефективності на практиці [12].

Нечіткість формулювань щодо визначення зобов'язань, які будуть конвертуватися у капітал або списуватися, може породжувати недовіру вкладників та інших кредиторів. Цей механізм не розповсюджується на зобов'язання за більшістю ощадних рахунків, пенсійних рахунків, за розрахунками в оплаті праці з персоналом. Особливість британського підходу полягає у розширенні кола зобов'язань, на які не буде розповсюджена ця схема врятування банку [14]:

- 1) зобов'язання, що представляють застраховані вклади;
- 2) будь-які забезпечені зобов'язання;
- 3) зобов'язання, пов'язані з утриманням банком клієнтських активів;
- 4) зобов'язання із залишковим строком погашення менше 7 днів перед кредитною установою або інвестиційною компанією;
- 5) зобов'язання із залишковим строком погашення менше 7 днів, пов'язаних з участю в розрахункових системах;
- 6) зобов'язання перед працівниками або колишніми співробітниками за заробітною платою, за винятком змінної частини винагороди;
- 7) зобов'язання банку як роботодавця за пенсійною схемою праці;
- 8) зобов'язання перед кредиторами у зв'язку з отриманням товарів або послуг (за винятком фінансових послуг), які мають вирішальне значення для повсякденного функціонування банку;
- 9) зобов'язання, пов'язані з виконанням банком функцій менеджера з фінансових послуг.

В ЄС механізм "bail-in" передбачений Директивою ЄС "Bank Recovery and Resolution Directive" (BRRD), або Директивою 2014/59/ЄС, яка вступила в силу 31 грудня 2014 року [13]. Цю директиву прийняли 27 держав-членів, але 17 держав досі її не запровадили у своє законодавство. Було передбачено, що застосування положень механізму "bail-in" може бути відстрочено до 1 січня 2016 року, але багато країн ЄС вже його запровадили. В Британії відповідні зміни до закону про фінансовий нагляд були зроблені у 2013 році, а вступили в дію 1 січня

2015 року. Стаття 45 (1) BRRD вимагає, щоб держави-члени забезпечили можливість установам підтримувати в будь-який час мінімальний рівень капіталізації у формі власних коштів та прийнятних зобов'язань (т. з. MREL). MREL розраховується як сума власних коштів і прийнятних зобов'язань, виражених у відсотках від загального обсягу зобов'язань і власних коштів установи, яка має визначатися для кожної конкретної установи індивідуально. Стаття 45 (6) Директиви встановлює мінімальний перелік критеріїв, на основі яких MREL повинна бути визначена.

Цей інструмент перш за все застосовується для покриття збитків і рекапіталізації проблемної установи таким чином, щоб вона знову відповідала вимогам ліцензування (зокрема виконала мінімальні вимоги до капіталізації). Капіталізація повинна бути такою, щоб відновити довіру ринку. Крім того, має існувати перспектива того, що застосування інструменту відновить сутність фінансової стійкості і довгострокової життєздатності банку.

Доречно розглянути також підхід Нідерландів, де Директива BRRD була транспонована в Закон про фінансовий нагляд (Wet op het financieel toezicht – Wft). Зокрема, закон розрізняє (1) списання і конверсію гібридних інструментів капіталу та (2) процедуру bail-in [10].

Перша процедура включає списання вартості акцій та інших інструментів власності, резервів і відповідних капітальних інструментів. Вона може бути застосована до установ як в рамках врегулювання, так і за її межами. В останньому випадку контролюючий орган визначає, що тільки нарощування капіталу шляхом списання або трансформації буде достатньо, щоб уникнути неплатоспроможності. Якщо умови для врегулювання були дотримані і орган врегулювання банку визначає, що такого списання / конверсії не буде достатньо, щоб відновити життєздатність установи, то для неї буде запроваджено режим врегулювання. В такому випадку вже припускається використання інструменту "bail-in", що стосується субординованого боргу, незабезпеченого боргу і боргу вищого рівня. При цьому орган врегулювання повинен здійснити кроки щодо списання та перетворення в такому порядку (при дотриманні ієрархії кредиторів):

1 умова	2 умова	3 умова
Банк перебуває в стані неплатоспроможності або існує висока ймовірність його краху, зокрема втрата довіри або вилучення коштів	Немає ніяких підстав очікувати, що врегулювання за участю приватного сектору або використання звичайних інструментів нагляду виправить ситуацію	Врегулювання конкретної установи необхідно у суспільних інтересах (національна безпека)

Рис. 1. Умови застосування механізму bail-in

Складено автором за джерелом "Operation of the bail-in tool in the Netherland" [10]

Рис. 2. Послідовність застосування механізму “bail-in” в Нідерландах
Складено автором за джерелом “Operation of the bail-in tool in the Netherland” [10]

– щодо списання і конверсії гібридних інструментів капіталу – позиції капіталу 1 рівня, зокрема резерви; акцій або інших інструментів власності, емітованих установою або за її сприянням; основна сума відповідних інструментів капіталу (додаткового капіталу 1 або 2 рівня);

– щодо інструменту bail-in – основна сума іншого субординованого боргу, який не є визнаним додатковим капіталом 1 або 2 рівнів; основна сума інших зобов’язань.

На 1 кроці (рис. 2) оцінюється життєздатність установи та визначаються розміри операцій списання або перетворення акцій, резервів, відповідних інструментів капіталу і невиключених зобов’язань (незалежна економічна оцінка активів і зобов’язань ініціюється органом врегулювання).

На 2 кроці адміністратор приймає на себе контроль та призупиняє торгівлю акціями установи; списуються акції, резерви, інструменти капіталу та вимоги незабезпечених кредиторів; створюються права на придбання нових акцій та проводиться верифікація вимог; скасовуються колишні акції та проводиться емісія нових акцій установою для придбання спеціальною фундацією STAK.

На 3 кроці визначається ставка конверсії на основі остаточної оцінки активів та пасивів.

На 4 кроці реалізуються права на придбання нових акцій держателями вимог.

На 5 кроці оцінюється вартість для верифікації дотримання принципу недопущення погіршення права кредиторів.

Сьогодні глобальні фінансові ринки вже пропонують інвесторам облігації глобальних системно важливих банків. Такі облігації мають назву “contingency convertible” (COCOs), тобто мають конвертуватися у надзвичайних ситуаціях (рис. 3). Дохідність за такими облігаціями вище від звичайних бондів, оскільки враховує додатковий ризик втрати інвестицій.

Окремого аналізу потребує вивчення національних практик встановлення тригерів, що мають слугувати сигналом для активації конверсії (списання). Здебільшого ключовим показником виступає адекватність капіталу. Рішення про досягнення тригеру приймає орган з врегулювання банків, а не держателі кредитних вимог.

Висновки. В чому полягають вади цього механізму в плані реалізації в Україні? По-перше, існує загроза подрібнення вкладів великими

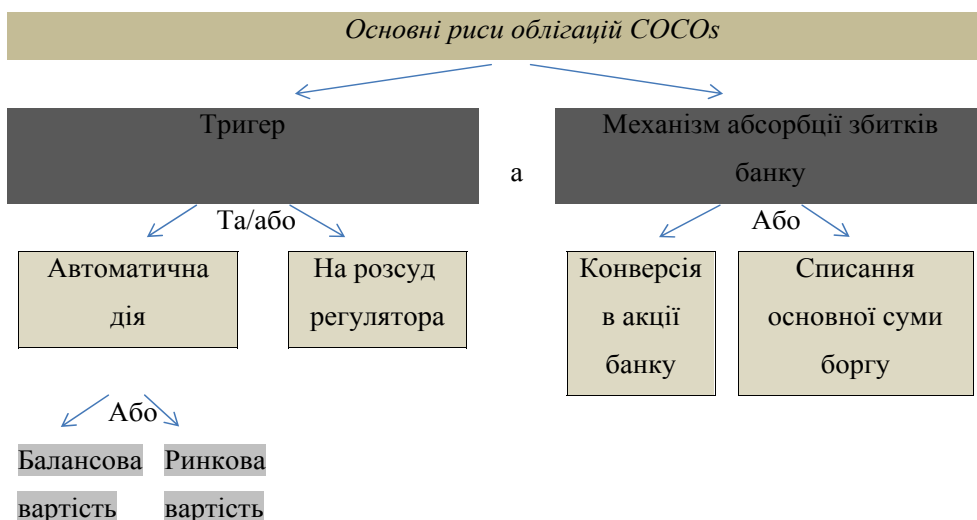

Рис. 3. Структура облігацій, які підлягають трансформації у разі погіршення стану банку

Джерело: S. Avdjiev, A. Kartasheva, B. Bogdanova “CoCos: a primer. – Bank for international settlements” [6]

кредиторами до визнання банку неплатоспроможним; по-друге, не відпрацьований процесуально обмін боргу на акції банку; по-третє, емісія відповідних гібридних фінансових інструментів може помилково сприйматися інвесторами як більш дохідний інструмент без усвідомлення ризиків дефолту. Необхідна ретельна підготовка внесення відповідних змін до законів та підзаконних актів, які дадуть змогу ефективно використати цей механізм з врахуванням апробації в різних країнах світу. Зокрема, перевага новозеландського підходу полягає у забезпеченні доступу до рахунків клієнтів, виходячи з їх потреб у проведенні розрахунків та повернення заощаджень. Доречно залучити до розробки нормативної бази представників іноземних банків, які представлені в Україні, з країн Великої двадцятки, де вже запроваджено цей механізм. Підготовці до реалізації має передувати належна комунікація центрального банку з представниками громадськості, інвесторами і банками щодо переваг і ризиків цього інструменту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Банківська система України на шляху євроінтеграції : [монографія] / за ред. С.А. Буковинського (Серія «Інституційні засади розвитку банківської системи України»). – К. : ЦНД НБУ, 2015. – 496 с.
2. Банківська система України: інституційні зміни та інновації : [кол. моногр.] / [Л.О. Примостка, М.І. Діба, І.В. Краснова та ін.] ; за заг. ред. Л.О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2015. – 434 с.
3. Карчева Г.Т. Системно-синергетичний підхід до розвитку банківських систем в умовах фінансової нестабільності / Г.Т. Карчева // Проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 201–207.
4. Міщенко В.І. Банківська система України: проблеми становлення та розвитку/ В.І. Міщенко, С.В. Науменкова // Фінанси України, 2016. – С. 7–33.
5. Табах А. Собственники поневоле: зачем нужен механизм bail-in / А. Табах // Forbes. – 01.02.2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.forbes.ru/mneniya-column/konkurenciya/311655-sobstvenniki-ponevole-zachem-nuzhen-mekhanizm-bail>.
6. CoCos: a primer. – Bank for international settlements / [S. Avdjiev, A. Kartasheva, B. Bogdanova] // BIS Quarterly Review. – 2013. – September. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt1309f.pdf.
7. Resilience through resolvability – moving from policy design to implementation. – Financial Stability Board. – 5th Report to the G20 on progress in resolution. – 18 August 2016.
8. From bail-out to bail-in // The Economist. – 2010. – Jan 28th. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economist.com/node/15392186>.
9. Open Bank Resolution (OBR) Pre-positioning Requirements Policy. Reserve Bank of New Zealand. – Document BS17 Issued. – September 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rbnz.govt.nz/-/media/ReserveBank/Files/regulation-and-supervision/banks/banking-supervision-handbook/5341478.pdf?la=en>.
10. Operation of the bail-in tool in the Netherlands. – De Nederlandsche Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.dnb.nl/en/resolution/consultatiedocument>.
11. Proposal to ensure the loss absorbency of regulatory capital at the point of non-viability. – Basel committee on banking supervision. – Consultative Document Issued for comment by 1 October 2010, August 2010.
12. Sommer J. Why Bail-In? And How! / J. Sommer // FRBNY Economic Policy Review. – 2014. – December. – P. 207–228.
13. The Bank Recovery and Resolution Directive – Directive 2014/59/EU of the European Parliament and of the Council of 15 May 2014 establishing a framework for the recovery and resolution of credit institutions and investment firms [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32014L0059>.
14. Transposition of the Bank Recovery and Resolution Directive. HM Treasury. – 2014. – July. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/335755/PU1678_final__1_.pdf.
15. We've All Been Warned (the Cyprus "Bail-In" Model is coming to a Country Near You). – 2015. – Oct 28. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zerohedge.com/news/2015-10-28/weve-all-been-warned-cyprus-bail-model-coming-country-near-you>.